

prima instanță: Judecătoria Strășeni, sediul Central (jud.: S. Osoianu)
instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud.: A. Minciuna, V. Sîrbu, V. Mihaila)
instanța de recurs: Curtea Supremă de Justiție (jud. T. Vieru, N. Craiu, M. Ghervas)
instanța de revizuire: Curtea de Apel Chișinău (jud.: A. Minciuna, V. Sîrbu, V. Mihaila)

DECIZIE

24 aprilie 2019

mun. Chișinău

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecători

Tatiana Vieru
Maria Ghervas
Nina Vascan

examinând recursul declarat de către Dodon Valerian, reprezentat de avocatul Tocan Rodion,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de către Primăria comunei Ghelăuza din raionul Strășeni împotriva lui Dodon Valerian, cu privire la încasarea datoriei și rezilierea contractului de arendă funciară, și

cererea de chemare în judecată înaintată de către Dodon Valerian împotriva Primăriei comunei Ghelăuza, cu privire la anularea actului administrativ și obligarea de a revedea modalitatea de calcul a arendei,

împotriva încheierii din 13 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a respins, ca inadmisibilă, cererea de revizuire formulată de către Dodon Valerian,

c o n s t a t ă :

La 1 august 2016, Primăria comunei Ghelăuza din raionul Strășeni a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Dodon Valerian, cu privire la încasarea datoriei la plata de arendă a iazului Huba în mărime de 92 186 de lei, calculată pentru perioada 9 august 2012 – 9 de august 2016, și rezilierea contractului de arendă funciară a iazului de la Haba (vol. I; f. d. 2). Potrivit cererii de concretizare a pretențiilor, autoritatea reclamantă a redus suma solicitată până la 46 339, 58 de lei, luând în considerare perioada 9 august 2013 – 9 august 2016 (vol. I, f. d. 79).

La 28 septembrie 2016, Dodon Valerian a depus cerere de chemare în judecată împotriva Primăriei comunei Ghelăuza, cu privire la anularea deciziei Consiliului comunei Ghelăuza nr. 6/5 din 8 decembrie 2015 și obligarea Consiliului comunei Ghelăuza de a revedea modalitatea de calcul a arendei, și anume, câte 115 lei pentru un hectar pentru suprafață acvatică (vol. II, f. d. 2).

Prin încheierea din 18 noiembrie 2016, Judecătoria Strășeni, sediul Central a conexas cererile de chemare în judecată menționate mai sus într-o singură procedură (vol. I, f. d. 34).

Prin hotărârea din 6 februarie 2018 a Judecătoriei Strășeni, sediul Central, acțiunea înaintată de Dodon Valerian a fost respinsă ca neîntemeiată, iar acțiunea formulată de către Primăria comunei Ghelăuza a fost admisă integral (vol. I, f. d. 103, 105 – 109).

În acest sens, instanța judecătorească a statuat de a încasa de la Dodon Valerian în folosul Primăriei comunei Ghelăuza plata datorată pentru arenda iazului Huba, calculată pentru perioada 9 august 2013 – 9 august 2016, în mărime de 46 339,58 de lei. La fel, instanța hotărât anularea contractului de arendă nr. 1 din 9 august 2002 privind arenda terenului cu suprafața de 8,59 ha (iazul Huba), încheiat între părțile litigante.

Împotriva acestui act de dispoziție, Dodon Valerian a declarat apel, care a fost pus pe rol la 2 mai 2018 (vol. I, f. d. 133).

Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 20 iunie 2018, a respins apelul declarat de către Dodon Valerian și a menținut hotărârea din 6 februarie 2018 a Judecătoriei Strășeni, sediul Central (vol. I, f. d. 159 – 171).

Dodon Valerian a declarat recurs împotriva deciziei sus – citate.

Prin încheierea din 21 noiembrie 2018, Curtea Supremă de Justiție a considerat inadmisibilă cererea de recurs formulată de către Dodon Valerian (vol. I, f. d. 190 – 195).

La 12 februarie 2019, Dodon Valerian a avansat o cerere de revizuire a deciziei din 20 iunie 2018 a instanței de apel și a hotărârii din 6 februarie 2018 a primei instanțe, solicitând casarea acestor acte judecătorești. Drept temei de revizuire a fost invocat art. 449 lit. b) din Codul de procedură civilă. Astfel, revizuentul a susținut că datoria pentru arendă a fost calculată după o formulă greșită, prezentând răspunsul Ministerului Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului din 7 februarie 2019 (vol. II, f. d. 30).

Prin încheierea din 13 martie 2019, Curtea de Apel Chișinău a respins, ca inadmisibilă, cererea de revizuire formulată de către Dodon Valerian (vol. II, f. d. 47 – 53).

La 28 martie 2019, Dodon Valerian, reprezentat de avocatul Tocan Rodion, a declarat cerere de recurs împotriva încheierii din 13 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia și admiterea cererii de revizuire. În caz de admitere a cererii, el a cerut casarea deciziei din 20 iunie 2018 a instanței de apel și a hotărârii din 6 februarie 2018 a primei instanțe.

În motivarea ilegalității încheierii contestate, recurentul a reiterat că, la 7 februarie 2019, a primit răspunsul Ministerului Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului potrivit căruia terenurile din fondul apel nu se dau arendă, ci construcțiile hidrotehnice ale iazului amplasate pe aceste terenuri. Prin urmare, în baza Hotărârii Guvernului nr. 72 din 30 ianuarie 2004, formula de calcul a arendei iazului este total diferită de cea aplicată de către Primăria comunei Ghelăuza. În esență, suprafețele acvatice nu cad sub incidența Legii cu privire la prețul normativ al pământului.

În opinia recurentului, instanța de apel a recunoscut că la pronunțarea hotărârii a comis erori judiciare, însă ele nu pot fi corectate, deoarece hotărârea este irevocabilă. Astfel, legislatorul a introdus calea de atac revizuire pentru a corecta asemenea omisiuni, chiar dacă actul judecătoresc este irevocabil.

În conformitate cu articolul 425 din Codul de procedură civilă, termenul de declarare a recursului împotriva încheierii este de 15 zile de la comunicare încheierii.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat dispozitivul încheierii contestate la 13 martie 2019. La 25 martie 2019, încheierea integrală a fost expediată participanților la proces. La aceeași dată, actul judecătoresc a fost publicat pe pagina web „Portalul instanțelor naționale de judecată”.

Recurentul nu a indicat când a recepționat încheierea instanței de apel. Materialele cauzei nu conțin date referitoare la primirea de către recurent a actului judecătoresc contestat. Cererea de recurs a fost înregistrată la Curtea de Apel Chișinău la 28 martie 2019 (vol. II, f. d. 56).

Astfel, recursul, declarat la 28 martie 2019, este în termen.

Verificând legalitatea încheierii din 13 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, în raport de criticele invocate, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că cererea dedusă judecății este neîntemeiată și urmează a fi respinsă, pentru motivele ce succed.

În conformitate cu art. 427 lit. a) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs, după ce examinează recursul împotriva încheierii, este în drept să respingă recursul și să mențină încheierea.

Cererea de recurs vizează refuzul instanței de revizuire de a redeschide un proces civil încheiat cu decizia definitivă din 20 iunie 2018 a Curții de Apel Chișinău, rămasă irevocabilă după examinarea de către Curtea Supremă de Justiție a recursului depus de Dodon Valerian. Sub acest aspect, instanța de recurs subliniază că dreptul la judecarea într-un mod echitabil de către „un tribunal”, așa cum este garantat de articolul 6 parag. 1 din Convenția europeană pentru drepturile omului, trebuie interpretat în lumina Preambulului Convenției, care, în partea sa relevantă, declară preeminența dreptului o parte a moștenirii comune a Statelor Contractante. Unul din aspectele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul securității raporturilor juridice, care cere, inter alia, ca atunci când instanțele judecătorești dau o apreciere finală unei chestiuni, constatarea lor să nu mai poată fi pusă în discuție (a se vedea *Brumărescu vs România*, 28 octombrie 1999, parag. 61; *Roșca vs Moldova*, 22 martie 2005, parag. 24).

La acest capitol, instanța de recurs notează că, în jurisprudența sa consecventă, Curtea Europeană a constatat în mod frecvent încălcări ale articolului 6 parag. 1 din Convenție, în special, în cauzele care ridicau probleme cu privire la încălcarea principiului indicat supra (a se vedea *Popov vs Moldova* (nr.2), 6 decembrie 2005, parag. 52 – 58; „Oferta Plus” S.R.L. vs Moldova, 19 decembrie 2006, parag. 104-107 și 112-115; *Melnic vs Moldova*, 14 noiembrie 2006, par. 38 - 44; *Istrate vs Moldova*, 13 iunie 2006, par. 46 – 61, *Lipcan vs Moldova*, 17 decembrie 2013, parag. 17 – 21, *Brantom International S.R.L. și alții vs Moldova*, 10 februarie 2015, parag. 30 – 32).

În speță, revizuentul Dodon Valerian a prezentat scrisoarea Ministerului Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului nr. 04/1-05/42D -344/18 din 5 februarie 2019. Conținutul acestui înscris include o explicație a prevederilor legale aplicabile în mod general la modalitatea de calcul a plății pentru arenda unui iaz.

Curtea de Apel Chișinău, care a examinat cererea de revizuire, a respins proba respectivă, deoarece Dodon Valerian nu a demonstrat că a avut impediment în furnizarea acestui document în timpul examinării cauzei civile (vol. II, f. d. 52).

În drept, instanța de revizuire s-a călăuzit de articolul 449 lit. b) din Codul de procedură civilă. Potrivit acestuia, revizuirea se declară în cazul în care au devenit cunoscute unele circumstanțe sau fapte esențiale ale cauzei care nu au fost și nu au putut fi cunoscute revizuentului, dacă acesta dovedește că a întreprins toate măsurile pentru a afla circumstanțele și faptele esențiale în timpul judecării anterioare a cauzei.

Instanța de recurs observă că cererea de recurs avansată de Dodon Valerian nu conține niciun temei prevăzut la articolul 432 din Codul de procedură civilă. Totuși, în virtutea principiului *jura novit curia*, instanța de judecată are competența de a decide asupra caracterului juridic al motivelor juridice inserate în recurs, prin examinarea lor, în lumina temeiurilor articolului 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Astfel, în corespundere cu art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În cazul de față, competența instanțelor ierarhic superioare de revizuire trebuie exercitată pentru a corecta erorile judiciare și omisiunile justiției, dar nu pentru a efectua o nouă examinare. Revizuirea nu trebuie considerată un apel camuflat, iar simpla existență a două opinii diferite cu privire la aceeași chestiune nu este un motiv de reexaminare. O derogare de la acest principiu este justificată doar atunci când este necesară, pe motivul unor circumstanțe esențiale și convingătoare (a se vedea cauzele Roșca, citată mai sus, parag. 25 sau „Oferta - Plus” S.R.L., citată mai sus, parag. 98).

În primul rând, Colegiul judiciar constată că Dodon Valerian a invocat, la judecarea inițială a cererilor de apel și de recurs avansate de el, că iazurile nu pot fi considerate ca suprafețe de pământ arabil. Astfel, conform poziției Guvernului, suprafețele acvatice nu cad sub incidența Legii cu privire la prețul normativ al pământului. În acest sens, el a susținut că Primăria comunei Ghelăuza trebuie să-și revadă modalitatea de calcul a plății pentru arenda iazului de la Haba în acord cu Hotărârea Guvernului nr. 72 din 30 ianuarie 2004 cu privire la implementarea Legii cu privire la arenda în agricultură (vol. II, f. d. 132 și 182).

Fără deosebiri remarcabile, Dodon Valerian a invocat aceeași poziția în cererea de revizuire și în prezenta cererea de recurs. Distinct de cele relatate anterior, el a atașat o scrisoare cu opinia unei autorități publice centrale despre aplicabilitatea legilor și Hotărârii de Guvern nr. 72 din 30 ianuarie 2004 asupra

regimului de folosire a terenurilor din fondul apelor. Documentul datează cu 5 februarie 2019 și a fost obținut la 7 februarie 2019 (vol. II, f. d. 30).

Pornind de la calificarea de „fapte sau circumstanțe noi și esențiale”, oferite de către recurent scrisorii nr. 04/1-05/42D -344/18 din 5 februarie 2019, Colegiul judiciar notează că însăși hotărârile judecătorești pronunțate în detrimentul acestuia constau în interpretarea legilor și a hotărârilor de Guvern. Astfel, obligația de plată imputată lui Dodon Valerian nu era dependentă de livrarea niciunei probe documentare de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova sau de către reclamant/recurent/revizuent. Acest lucru nu este doar dedus din hotărârile judecătorești contestate, dar și explicat în termeni foarte clari. În special, instanțele ierarhic inferioare au verificat legalitatea stabilirii prețului pentru arenda iazului prin prisma legilor relevante litigiului. De altfel, revizuentul, prin scrisoarea livrată, pune la îndoială constatările juridice definitive efectuate de instanțele naționale. Această situație este inacceptabilă, de vreme ce toate chestiunile juridice trebuie soluționate exclusiv de către instanțele judecătorești (a se vedea similar *Dmitiryevskiy vs Rusia*, 3 octombrie 2017, parag. 113). Așadar, fundamentarea unei hotărâri judecătorești numai pe opinia juridică furnizată de către o autoritate publică ar putea ridica probleme de echitate procedurală, dacă actul judecătoresc nu conține o evaluare minuțioasă a tuturor factorilor relevanți speței și dacă instanțele judecătorești nu oferă motive „relevante și suficiente” pentru admiterea sau respingerea unei asemenea păreri. Mai mult, în cauza *Rusu Lintax SRL vs Moldova* din 13 decembrie 2016, CtEDO a considerat situația care ar permite unei părți la proces să obțină revizuirea unei hotărâri definitive, prin invocarea, în calitate de circumstanțe noi, a unei scrisori emise de o autoritate parte la acel proces, care reiterează prevederi legale generale, ar fi contrară principiului securității raporturilor juridice (parag. 13).

Prin urmare, potrivit jurisprudenței CtEDO, enumerate mai sus, simpla existență a două opinii diferite cu privire la aceeași împrejurare de drept nu este un temei de reexaminare a cauzei civile.

În al doilea rând, Colegiul judiciar opinează că legislatorul obligă revizuentul, prin prisma articolului 449 lit. b) din Codul de procedură civilă, să dovedească că a întreprins toate măsurile pentru a afla circumstanțele și faptele esențiale în timpul judecării anterioare a cauzei.

La acest capitol, instanța de recurs observă că nu există niciun indiciu că scrisoarea nr. 04/1-05/42D -344/18 din 5 februarie 2019 conținea informații care nu au putut fi obținute de Dodon Valerian mai devreme de judecarea cauzei civile în ordine de apel. Mai mult, el, din propria inițiativă și conștient, s-a adresat la autoritățile publice centrale pentru a primi părerea lor doar după finalizarea procesului judiciar la Curtea Supremă de Justiție (vol. II, f. d. 31 – 35). Recurentul nu a susținut că i-a fost îngădit sau refuzat accesul la informația respectivă până la examinarea pe fond a cauzei.

Cu titlu subsidiar, conform procesului – verbal al ședinței judiciare din 30 mai 2018, instanța reține că nici revizuentul, nici reprezentantul acestuia, avocatul Tocan Rodion, nu au declarat că se aflau în așteptarea unor răspunsuri sau au întreprins niște măsuri, ce ar putea asigura prezentarea acestui înscris în timpul judecării cauzei civile în ordine de apel (vol. I, f. d. 156).

În mod corespunzător și având în vedere cele menționate, instanța de recurs conchide că nu există nicio dovadă în documentul prezentat de Dodon Valerian că a încercat, fără succes, să obțină acel înscris mai înainte. Un raționament subsidiar constă în faptul că revizuentul a fost reprezentat, pe parcursul procedurii judiciare de avocatul Tocan Rodion, care, conform art. 1 din Legea cu privire la avocatură, este persoana abilitată și calificată, să pledeze și să acționeze în numele clienților lor, să practice dreptul, să apară în fața unei instanțe judecătorești sau să consulte și să reprezinte în materie juridică clienții lui. Pe această cale, Dodon Valerian a putut primi consultația juridică calificată pe un asemenea segment.

Prin urmare, Colegiul judiciar constată temeinicia argumentului Curții de Apel Chișinău potrivit căruia Dodon Valerian nu a demonstrat că a avut impediment în furnizarea acestui document în timpul examinării cauzei civile. În plus, instanța de judecată respinge opinia recurentului, prin care s-a susținut că instanța de revizuire a recunoscut comiterea unei erori judiciare, însă nu o poate corecta datorită caracterului irevocabil al hotărârii judecătorești. În conturarea acestei ipoteze, instanța de judecătorească învederează că instanța ierarhic inferioară a observat că revizuentul nu a adus explicații plauzibile referitor la existența unor erori judiciare sau omisiuni ale justiției. Cu alte cuvinte, cererea de revizuire și, după caz, cererea de recurs, formulată de către Dodon Valerian, conține caracteristicile „unui apel camuflat” al cărui scop a fost să obțină mai mult o nouă examinare a cauzei civile, prin anularea unei hotărâri judecătorești, decât o veritabilă procedură de revizuire, așa cum este prevăzut la articolele 449 - 453 din Codul de procedură civilă.

În plus, instanța de recurs nu contestă faptul că unul din obiectivele urmărite de către Dodon Valerian a constat în restabilirea drepturilor lui. Cu toate acestea, acest lucru nu poate să justifice o utilizare abuzivă a procedurii de revizuire (a se vedea *Eugenia and Doina Duca vs Moldova*, 3 martie 2009, parag. 36 - 42, *Jomiru și Crețu vs Moldovei*, 17 aprilie 2012, parag. 39). Totodată, ar fi contrară principiului securității raporturilor juridice acceptarea spre examinare și administrarea unui înscris, în calitate de circumstanță nouă, pentru obținerea căruia nu a fost depusă suficientă diligență în timpul judecării cauzei și care nu poate influența într-un mod convingător soluția anterioară a instanței de judecată.

Din perspectivele evocate mai sus, Colegiul lărgit notează că abordarea Curții de Apel Chișinău din încheierea din 13 martie 2019 este compatibilă cu principiul securității raporturilor juridice garantat de art. 6 alin. (1) din CEDO. O altă apreciere juridică ar deroga, într-un mod evident, de la constatările CtEDO pe cazuri similare cum ar fi, *Popov vs Moldova* (nr. 2), *ibidem*, parag. 50 - 51; „Oferta Plus” S.R.L. vs Moldova, *ibidem*, parag. 105 - 107; *Eugenia și Doina Duca vs Moldova*, *ibidem*, parag. 36 - 38, „Rusu Lintax” S.R.L. vs Moldova din 13 decembrie 2016, parag. 12 - 14.

Pe baza celor prezentate, instanța de judecată notează că instanța de revizuire a interpretat corect articolul 449 lit. b) din Codul de procedură civilă. Astfel, este cert că nu este incident vreun caz de încălcare a normelor de drept de procedural prevăzut la art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă. În atare condiții, nu există temeuri legale de a admite cererea de recurs și, după caz, cererea de revizuire.

Având în vedere circumstanțele stabilite *supra*, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia că recursul declarat de către Dodon Valerian, reprezentat de avocatul Tocan Rodion, pasibil de respins ca fiind neîntemeiat.

În conformitate cu art. 427 lit. a), 428 din Codul de procedură civilă, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se respinge recursul declarat de către Dodon Valerian, reprezentat de avocatul Tocan Rodion.

Se menține încheierea din 13 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
Judecătorul

Tatiana Vieru

Judecători

Maria Ghervas

Nina Vascan